

การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร
Services for Young Children in the Bangkok Discovery Learning Library

ชุตินันท์ บัวรอด *

Chutinun Buarod

วรวรรณ เหมชะญาติ **

Worawan Hemchayart

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การให้ความรู้ ตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและผู้ใช้บริการ จำนวน 347 คน ปีพ.ศ. 2562 เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดสื่อการเรียนรู้: จัดระบบให้ผู้ปกครองยืมคืนแทนเด็ก คิดเป็นร้อยละ 96.6 คำนึงถึงประเภทและความหลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 79.7 ผู้ให้คำแนะนำคือบรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ 94.6 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้: จัดกิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 82.6 ห้องสมุดสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 93.3 การให้ความรู้: รูปแบบการพัฒนาบุคลากรคือจัดอบรม คิดเป็นร้อยละ 71.8

ขณะที่ผู้ใช้บริการพบว่า การจัดสื่อการเรียนรู้: พ่อแม่ยืมคืนแทนลูก คิดเป็นร้อยละ 63.6 ได้รับคำแนะนำในการเลือกประเภทของหนังสือและสื่อ คิดเป็นร้อยละ 81.3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้: เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 60.6

การเสริมความรู้แก่ผู้ใช้บริการพบว่า เจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ ให้ความรู้ในการเลือกหนังสือและสื่อสำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 84.6 และ 57.1 แนะนำทักษะการใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 95.3 และ 75.8 แนะนำแหล่งการเรียนรู้คือพิพิธภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 91.3 และ 73.2

คำสำคัญ: การจัดบริการสำหรับเด็ก, ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Early Childhood Education Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: hanamarukiki101@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ภาควิชา หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Early Childhood Education Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: worawan.h@chula.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to analyze services comprising learning materials, activities promoting learning, and knowledge provision provided for young children in the Bangkok Discovery Learning Library. The 347 samples comprised library staff and library users. The research tool employed was a questionnaire, with data collection taking place in 2019. Data were analyzed by frequency distribution and percentage method.

The findings showed that, firstly, with regard to learning materials, there was a system which allowed parents to borrow books on behalf of their children (96.6, and that, although the variety of items in the collection was a concern (79.7%), librarians acted as advisors (94.6%). Secondly, with regard to activities promoting learning, it was determined that art and handicraft workshops were arranged (82.6%), and that schools comprised the library network (93.3%). Lastly, in relation to knowledge provision, staff training was in the form of personnel development (71.8%).

The results from the library users' questionnaire showed that parents were primarily responsible for checking items out for their children (63.6%). Furthermore, they received advice about how to select suitable materials (81.3%). In terms of activities promoting learning, children sought participation in art and handicraft workshops (60.6%).

Finally, with respect to knowledge provision, library staff and library users shared similar opinions that librarians were knowledgeable in their ability to give advice on materials selection for children (84.6%, 57.1%) and provide guidelines on library use (95.3%, 75.8%), and that, finally, they gave advice on additional resources such as museums (91.3%, 73.2%).

Keywords: Services for young children, Bangkok Discovery Learning Library

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรจากระดับพื้นฐานคือการพัฒนาเด็กปฐมวัย กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ระบุถึงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ว่า ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัจจุบันการสร้างวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นกลไกในการเพิ่มศักยภาพของคนให้มีความรู้ความสามารถและการคิดอย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้

การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการอ่านที่มีคุณภาพควรพัฒนาผ่านรูปแบบการบริการที่หลากหลาย อาทิ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ มุมหนังสือในสถานที่ต่าง ๆ เช่น บ้าน โรงเรียน วัด ที่ทำงานและชุมชน เป็นต้น การดึงดูดให้ผู้ใช้บริการสนใจสื่อต่าง ๆ อาทิ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และโทรทัศน์ ต้องมุ่งเน้นที่คุณภาพ มีเนื้อหาและรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีราคาถูก สื่อลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นให้คนรักการอ่านเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทุกรูปแบบ การพัฒนาเด็กสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ต่อยอดให้เกิดความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ควรพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระบวนการขับเคลื่อนสังคม นอกจากนี้ ห้องสมุดในหลายประเทศเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในการส่งเสริมการอ่านให้กับคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยทั่วประเทศ อันนำไปสู่การกำหนดแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, และกระทรวงมหาดไทย, 2560)

ห้องสมุดถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีทั้งหนังสือ กิจกรรม และบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ประภาส พวชินันท์ (2541) ได้ให้ความหมายของห้องสมุดประชาชนไว้ว่า ห้องสมุดประชาชนถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีสื่อสารสนเทศที่จัดตั้งเพื่อให้บริการแก่ชุมชน โดยไม่หวังผลกำไรและไม่จำกัดเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา รวมถึงระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมความรู้ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA, 2003) ซึ่งเป็นองค์กรภายใต้ UNESCO ได้นำเสนอไว้ชัดเจนว่า ห้องสมุดประชาชนเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยใช้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลหรือชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนทุกคนได้เข้าถึงข้อมูลความรู้ต่างๆ ผ่านสื่อและบริการที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาฐานะ และระดับการศึกษา โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ในหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้ International Federation of Library Associations and Institutions ยังได้ระบุถึงความสำคัญของพื้นที่สำหรับเด็กปฐมวัยในห้องสมุดประชาชนไว้ว่า เป็นพื้นที่ที่จะช่วยให้เด็กได้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลต่างๆ อันเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ยั่งยืนตลอดชีวิต โดยเริ่มต้นตั้งแต่วัยเยาว์

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงการพัฒนาคุณภาพประชากรผ่านการอ่าน (กิติเกษม ใจชื่น, 2536) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการอ่านแก่ประชาชน จากความสำคัญดังกล่าวกรุงเทพมหานครจึงมีเป้าหมายในการสร้างวัฒนธรรมรักการอ่านให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการขยายบริการห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร 2556-2560 ที่มีเป้าหมายในเรื่องของการเพิ่มจำนวนห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ตามอัครยาศัย และสร้างศูนย์เยาวชนเพื่อส่งเสริมการอ่าน (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, 2556) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2560ก) ได้ระบุในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ว่าภายในระยะเวลา 20 ปี ประชากรทุกคนจะเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เด็กปฐมวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างสมวัยและหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการศึกษาคือ การเพิ่มแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ เช่น ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ สะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้และให้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดเป็นอีกปัจจัยหลักในการดึงดูดความสนใจของประชาชนทุกช่วงวัย สอดคล้องกับแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560-2564 ที่ระบุถึงการปรับปรุงและพัฒนาบริการห้องสมุดให้เหมาะสมสำหรับคนแต่ละช่วงวัย ทำได้โดยบริหารจัดการห้องสมุดตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการ สรรหารูปแบบการบริการใหม่ๆ ที่หลากหลาย จากนโยบายดังกล่าวเชื่อมโยงไปสู่การจัดบริการสำหรับเด็กในห้องสมุดที่เด็กควรได้รับความสำคัญเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ (กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, และกระทรวงมหาดไทย, 2560) การจัดบริการควรแสดงออกถึงวัฒนธรรมและความบันเทิงตอบสนองความต้องการของเด็กโดย IFLA (2003) ระบุถึงการบริการว่า ควรตอบสนองต่อความต้องการและเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก จัดเตรียมความรู้เกี่ยวกับการศึกษา จัดกิจกรรม สถานที่อบอุ่น มีบรรยากาศที่ดีต่อเด็กและครอบครัว แนะนำการใช้ห้องสมุด กฎ ให้บริการตอบคำถามแก่เด็ก และควรจัดเตรียมแหล่งข้อมูล สื่อสำหรับศูนย์การเรียนรู้และจัดแสดงหนังสือ พัฒนาวิธีการอ่านให้แก่เด็กปฐมวัยเสริมแรงกระตุ้นทางบวกและมีกิจกรรมการเล่านิทาน (Cohen, 2010)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ว่ามีการจัดบริการในด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัด

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านการให้ความรู้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดบริการสำหรับเด็ก ซึ่งจะช่วยพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพแก่เด็ก เยาวชน ประชาชน ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านการให้ความรู้

วิธีการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ความสำคัญของห้องสมุดสาธารณะ บริการของห้องสมุดประชาชน การให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุด เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก
การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้	1. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้
	1.1 การยืมคืน
	1.2 ประเภทและความหลากหลาย
2. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	1.3 การให้ความช่วยเหลือ
	2.1 กิจกรรมรักการอ่านสำหรับเด็ก
3. ด้านการให้ความรู้	2.2 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
	3.1 การจัดอบรมแก่บุคลากร
	3.2 การเสริมความรู้แก่ผู้ใช้บริการ

2. การกำหนดประชากร

2.1 ประชากรคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด และผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มีสถานะเป็นบิดา มารดาหรือผู้ดูแลเด็กอายุ 3-6 ปี ที่มาใช้บริการจากห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร สังกัด กองนันทนาการ สำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยว แต่ที่ไม่ได้รับรางวัลห้องสมุดดีเด่น ได้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด จำนวน 149 คน และผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 37,000 คนต่อเดือน รวมทั้งสิ้น จำนวน 37,149 คน จากห้องสมุด 35 แห่ง

2.2 ตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดและผู้ใช้บริการ จำนวน 380 คน ปีพุทธศักราช 2562 โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่นในการประมาณค่าเป็น 95% ความคลาดเคลื่อนเป็น 5% (วรณี แกมเกต, 2555) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดทุกคน จำนวน 149 คน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยการจับสลากผู้ใช้บริการไปเรื่อยๆ อีก 231 คน จนครบจำนวนตัวอย่างที่กำหนด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ จัดทำเป็น 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด และฉบับที่ 2 สำหรับผู้ใช้บริการห้องสมุด แต่ละฉบับประกอบด้วย 2 ตอน ดังรายละเอียดคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ฉบับที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด จำนวน 9 ข้อ และฉบับที่ 2 สำหรับผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 2 การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านการให้ความรู้ โดยฉบับที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมีจำนวน 21 ข้อ ส่วนฉบับที่ 2 สำหรับผู้ใช้บริการห้องสมุด มีจำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นปลายเปิดทั้ง 2 ฉบับ

3.2 การตรวจสอบเครื่องมือใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 2 ฉบับ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำไปปรับปรุงเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องได้ค่าเฉลี่ยของเครื่องมือ โดยแบบสอบถามฉบับที่ 1 อยู่ที่ 0.92 และฉบับที่ 2 อยู่ที่ 0.90 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 (IOC > 0.5) ซึ่งนับว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้ (วรณัฏฐ์ แกมเกตุ, 2555) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานนันทนาการ และส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับด้วยตนเองในวันศุกร์ เวลา 15.00-20.00 น. วันเสาร์และวันอาทิตย์ เวลา 9.00-17.00 น. รวม 4 สัปดาห์ โดยได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาคือ ฉบับที่ 1 จำนวน 149 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ฉบับที่ 2 จำนวน 198 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.71 ถือว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้คือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 (วรณัฏฐ์ แกมเกตุ, 2555)

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 การจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเรียงเรียงคำตอบตามหมวดหมู่และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการจัดการบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 79.2 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 สถานภาพเป็นเจ้าพนักงานห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 48.3 วุฒิการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.8 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในห้องสมุด 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.9 ห้องสมุดเปิดทำการในวันอังคาร-วันเสาร์ เวลา 8.30-20.00 น. และในอาทิตย์ เวลา 9.00-17.00 น. คิดเป็นร้อยละ 77.9 ช่องทางการให้ข่าวสารและกิจกรรมของห้องสมุดที่ทำสม่ำเสมอคือทางป้ายประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 100 การเข้าใช้บริการห้องสมุดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและไม่จำเป็นต้องสมัครสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 100 สิทธิประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการให้ความสนใจมากที่สุดคือการยืมคืนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 97.3

ส่วนผู้ใช้บริการห้องสมุดพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.1 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.3 สถานภาพเป็นผู้ปกครองเด็กอายุ 3 ถึง 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.5 วุฒิการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44.9 ห้องสมุดที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุดคือห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ซอยพระนาง คิดเป็นร้อยละ 10.1 ประสบการณ์การใช้บริการห้องสมุด 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.6 วันที่มีการเข้าใช้บริการส่วนใหญ่คือวันเสาร์-วันอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 51.0 เวลาที่เข้าใช้บริการส่วนใหญ่คือ 9.00-17.00 น. คิดเป็นร้อยละ 36.4 ช่องทางการรับข่าวสารและกิจกรรมของห้องสมุดคือจากป้ายประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 66.2 การเข้าใช้บริการห้องสมุดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 100 การใช้บริการจำเป็นต้องสมัครสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 59.6 ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกในห้องสมุดจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการยืมหนังสือออกจากห้องสมุดได้ คิดเป็นร้อยละ 71.7

2. การจัดการบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้

2.1 ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดส่วนใหญ่พบว่า ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย การยืมคืน ประเภทและความหลากหลาย และการให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้การยืมคืนพบว่าห้องสมุดมีการจัดระบบให้ผู้ปกครองยืมคืนสื่อการเรียนรู้แทนเด็ก คิดเป็นร้อยละ 96.6 การให้บริการยืมคืนส่วนใหญ่เป็นประเภทหนังสือภาพ คิดเป็นร้อยละ 83.2 ได้กำหนดระยะเวลาในการยืมคืนหนังสือและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กคือเป็นเวลา 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 100 ห้องสมุดคำนึงถึงประเภทและความหลากหลายในการจัดสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.7 โดยประเภทของหนังสือที่ให้บริการมากที่สุดคือหนังสือภาพ คิดเป็นร้อยละ 91.9 และสื่อสำหรับเด็กที่ให้จัดบริการมากที่สุด คือรูปภาพ คิดเป็นร้อยละ 79.2 ส่วนการให้ความช่วยเหลือ ผู้ให้คำแนะนำในห้องสมุดส่วนใหญ่คือบรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ 94.6 ประเด็นที่ให้คำแนะนำเป็นเรื่องการเลือกประเภทของหนังสือและสื่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 91.3 บริการอ้างอิงสำหรับเด็กที่จัดการบริการในห้องสมุดคือการอำนวยความสะดวกในการสืบค้นหนังสืออ้างอิง คิดเป็นร้อยละ 81.2

ขณะที่ข้อมูลจากผู้ใช้บริการห้องสมุดพบว่า ส่วนใหญ่พ่อแม่เป็นผู้ยืมคืนสื่อการเรียนรู้แทนลูก คิดเป็นร้อยละ 63.6 ประเภทของหนังสือและสื่อสำหรับเด็กที่ผู้ใช้บริการยืมคืนคือหนังสือภาพ คิดเป็นร้อยละ 41.9 และผู้ใช้บริการคืนหนังสือและสื่อการเรียนรู้ก่อนระยะเวลาที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 73.7 ส่วนการให้ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก คิดเป็น

ร้อยละ 85.9 ประเด็นที่ได้รับคำแนะนำคือการเลือกประเภทของหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย คิดเป็นร้อยละ 81.3 บริการอ้างอิงสำหรับเด็กที่จัดบริการในห้องสมุดคือการอำนวยความสะดวกในการสืบค้นหนังสืออ้างอิง คิดเป็นร้อยละ 59.6

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดส่วนใหญ่พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมรักการอ่านสำหรับเด็ก และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งนี้กิจกรรมรักการอ่านสำหรับเด็กพบว่า ประเภทของกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดคือศิลปะและงานประดิษฐ์ 82.6 รูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย คิดเป็นร้อยละ 93.9 วันที่ใช้ในการจัดกิจกรรมคือวันเสาร์-วันอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 48.9 ระยะเวลาที่ใช้คือ 30-45 นาที คิดเป็นร้อยละ 53 ส่วนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่า เครือข่ายในการสร้างความสัมพันธ์ของห้องสมุดคือโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 93.3 การทำงานร่วมกันระหว่างห้องสมุดและชุมชนอยู่ในรูปแบบของการให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ งานประดิษฐ์และการเล่านิทาน คิดเป็นร้อยละ 91.9

ขณะที่ข้อมูลจากผู้ใช้บริการห้องสมุดพบว่า กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้าร่วมมากที่สุดคือ กิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 60.6 รูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มย่อย คิดเป็นร้อยละ 78.3 ผู้ใช้บริการห้องสมุดเข้าร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.2

2.3 ด้านการให้ความรู้

ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดส่วนใหญ่พบว่า ด้านการให้ความรู้ประกอบด้วย การจัดอบรมแก่บุคลากร และการเสริมความรู้แก่ผู้ใช้บริการ ทั้งนี้การจัดอบรมแก่บุคลากรพบว่า การพัฒนาบุคลากรอยู่ในรูปแบบของการจัดอบรมให้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 71.8 ประเด็นในการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 81.9 หน่วยงานที่จัดอบรมเป็นหน่วยงานภายในห้องสมุดเอง คิดเป็นร้อยละ 78.5 ส่วนการเสริมความรู้แก่ผู้ใช้บริการพบว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดและผู้ใช้บริการห้องสมุดมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กในเรื่องการเลือกหนังสือและสื่อสำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 84.6 และ 57.1 แนะนำทักษะการใช้ห้องสมุดในเรื่องการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมเมื่อใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 95.3 และ 75.8 แนะนำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมในการค้นคว้าคือพิพิธภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 91.3 และ 73.2

3. ข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามฉบับที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดพบว่า ไม่มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ ส่วนแบบสอบถามฉบับที่ 2 สำหรับผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 15 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะตามประเด็นดังนี้

3.1 ด้านสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ควรเพิ่มหนังสือและสื่อมากขึ้น (3 คน) ควรซ่อมแซมและปรับปรุงหนังสือที่ชำรุด (1 คน) ควรจัดพื้นที่และหมวดหมู่ของหนังสือ (1 คน) ควรเพิ่มห้องสำหรับการใช้สื่อ (1)

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ ควรเพิ่มเกมสำหรับเด็ก (1 คน) ควรเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและภาษา (2 คน) ควรกำหนดรายละเอียดและให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม (1 คน) เพิ่มวันทำกิจกรรม (1 คน)

3.3 ด้านการให้ความรู้ ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้แนะนำหนังสือที่เหมาะสมกับเด็ก (3 คน) เพิ่มเติมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ปกครอง (1 คน)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดจัดระบบให้ผู้ปกครองยืมคืนสื่อการเรียนรู้แทนเด็ก คิดเป็นร้อยละ 96.6 ห้องสมุดคำนึงถึงประเภทและความหลากหลายในการจัดสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 3 ถึง 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.7 ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ พ่อแม่เป็นผู้ยืมคืนสื่อการเรียนรู้แทนลูก คิดเป็นร้อยละ 63.6 ประเภทของหนังสือและสื่อสำหรับเด็กที่ผู้ใช้บริการยืมคืนคือหนังสือภาพ คิดเป็นร้อยละ 41.9 ผู้วิจัยเห็นว่าห้องสมุดเปรียบเสมือนแหล่งทรัพยากรทางความรู้ที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ สร้างจินตนาการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย เมื่อเข้าใช้บริการในห้องสมุดเด็กควรได้รับบริการที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการตามวัย ซึ่งสอดคล้องกับ International Federation of Library Associations and Institutions (2003) ที่ได้เสนอแนวปฏิบัติกรดำเนินการห้องสมุดสำหรับเด็กในการบริการ ว่าการบริการสำหรับเด็กควรได้รับความสำคัญเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ห้องสมุดสำหรับเด็กควรเป็นที่ที่มีข้อมูลวัฒนธรรมและสุนทรียะเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก ได้แก่ (1) การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับการให้ยืม (2) การนำเสนอข้อมูลและบริการอ้างอิง (3) การช่วยเหลือเด็กในการเลือกสื่อการเรียนรู้ (4) ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกสื่อและพัฒนาบริการของห้องสมุด (5) การจัดอบรมในเรื่องทักษะการใช้ห้องสมุดและข้อมูลทางภาษา (6) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่าน (7) นำเสนอกิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่านิทาน (8) ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก (9) การจัดเตรียมบริการอ้างอิง และจัดอบรมผู้ดูแลเด็ก, ครูปฐมวัย, ครูในโรงเรียนและบรรณารักษ์ (10) การร่วมมือกับองค์กรที่ส่งเสริมชุมชน และสถาบันอื่นๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ U.S. Department of Education (2013) ที่ได้ระบุถึง การจัดหนังสือและสื่อสำหรับเด็ก ว่าหนังสือและสื่ออื่นๆในห้องสมุดสำหรับเด็กนั้นควรมีความหลากหลาย ครอบคลุมเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงเด็กอายุ 5 ปี มีหนังสือหลายประเภท เช่น หนังสือปกแข็ง หนังสือภาพ หนังสือผ้า หนังสือนิยายสาร เป็นต้น โดยหนังสือนั้นสามารถตอบคำถามเด็กและช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เด็กยืมคืนซึ่งเป็นบริการขั้นพื้นฐานของห้องสมุด มีส่วนช่วยในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ตอบสนองต่อความต้องการและเสริมแรงจูงใจในการเข้าใช้ห้องสมุดของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิษฐา จิตรหลัง (2549) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการบริการของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร พบว่าความต้องการของผู้ใช้ด้านบริการในระดับมากคือบริการพื้นฐาน ได้แก่ บริการยืมคืนหนังสือ บริการสืบค้นอินเทอร์เน็ตและข่าวสาร

2. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดจัดกิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 82.6 รูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย คิดเป็นร้อยละ 93.9 ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและงานประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 60.6 รูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มย่อย คิดเป็นร้อยละ 78.3 ผู้วิจัยเห็นว่ากิจกรรมในห้องสมุดควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาความรู้ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านผ่านกิจกรรมการอ่าน การเล่านิทาน ศิลปะและงานประดิษฐ์ ซึ่งสอดคล้องกับ U.S. Department of Education (2013) ได้ระบุถึงกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยและกิจกรรมสำหรับเด็กวัยเรียน ว่าเด็กในช่วงอายุ 3-5 ปี สนุกสนานกับการทำกิจกรรมกลุ่ม ดังนั้นห้องสมุดจำนวนมากจึงจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มที่ได้รับความนิยมมากที่สุดซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการอ่านออกเสียง การเล่านิทาน ภาพยนตร์ หุ่นมือ ศิลปะและงานประดิษฐ์ และกิจกรรมการอ่าน นอกจากนี้การทำกิจกรรมร่วมกันเป็น

กลุ่ม หล่อหลอมให้เด็กคุ้นเคยกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น เป็นพื้นฐานของทักษะทางสังคมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen (2010) ได้ระบุถึงการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในห้องสมุด ว่ากิจกรรมที่ดีสำหรับเด็กในห้องสมุดควรเริ่มต้นจากการนำเด็กเข้าสู่โลกของเรื่องราวในหนังสือ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ สร้างคำศัพท์ และบันทึกลงใจความคิด การดูภาพประกอบช่วยให้เด็กได้พัฒนา การรับรู้ความงามและสีสัน เมื่อเด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นเป็นการเปิดโอกาสให้มีความอดทน รอคอย ผลัดเปลี่ยนกันทำกิจกรรม ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมเนื่องจากเด็กได้มีประสบการณ์ในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เด็กเรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3. ด้านการให้ความรู้

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรอยู่ในรูปแบบของการจัดอบรมให้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 71.8 ประเด็นในการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 81.9 และมีข้อมูลที่ความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กในเรื่องการเลือกหนังสือและสื่อสำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 84.6 และ 57.1 ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรของห้องสมุดให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเกี่ยวกับเด็ก โดยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักจิตวิทยา ทฤษฎีที่ส่งเสริมพัฒนาการ หนังสือและสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการและพัฒนาการตามวัยของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (2556) ที่ระบุนโยบายห้องสมุดเฉพาะ พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 4 ด้านบุคลากร ว่าบุคลากรห้องสมุดเฉพาะสมควรได้รับการสนับสนุนให้เพิ่มพูนความสามารถทางวิชาชีพ โดยให้เข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการ การฝึกอบรม การศึกษาต่อ หรือเป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถทันต่อความก้าวหน้า ผู้วิจัยเห็นว่าบุคลากรห้องสมุดควรมีองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเพิ่มพูนความสามารถทางวิชาชีพมาวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการ วางแผนจัดบริการ ประเมินผล และต่อยอดการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมสำหรับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับหนังสือ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่เด็กที่เข้ามาใช้บริการห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen (2010) ที่ได้กล่าวถึง การให้คำแนะนำสำหรับเด็กว่า เป็นการแนะนำหนังสือให้เหมาะสมกับความต้องการและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละบุคคลที่มีงานอดิเรกและความสนใจที่แตกต่างกัน มีเกณฑ์สำหรับช่วยเหลือผู้ปกครองในการเลือกหนังสือสำหรับเด็ก โดยเกณฑ์เหล่านั้นต้องสอดคล้องกับระดับการอ่านของเด็กและเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ห้องสมุดควรเพิ่มเติมบริการที่让孩子มีส่วนร่วมในการยืมคืนหนังสือและสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ที่ได้รับรางวัลห้องสมุดดีเด่น หรือบริการสำหรับเด็กของห้องสมุดที่ได้รับรางวัลในสาขาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุด
2. ควรมีการพัฒนาแบบการจัดบริการสำหรับเด็กในด้านความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับแหล่งชุมชนเพื่อพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, และ กระทรวงมหาดไทย. (2560). *แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560-2564*. <http://book.culture.go.th/newbook/planread1/files/assets/basic-html/page-19.html>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ก). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ข). *หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. กิติเกษม ใจชื่น. (2536). *แนวทางการนิเทศห้องสมุดประชาชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน*. เซซฐสตูดิโอ แอนด์ กราฟิค ดีไซน์.
- ชนิษฐา จิตรหลัง. (2549). *ความต้องการบริการของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส พาวินันท์. (2541). *ห้องสมุดประชาชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. <http://e-book.ram.edu/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=IS382>
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2556). *โครงการพัฒนาองค์ความรู้ห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์ งานจัดตั้งและบริการห้องสมุด* (พิมพ์ครั้งที่1). คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร. (2556). *แผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560*. <http://203.155.220.230/bmainfo/docs/plans/2Management%20Plan%20governor%202556-2560.pdf>

ภาษาอังกฤษ

- Cohen, B. D. (2010). *Crash course in library services to preschool children: Children's service to preschools in public libraries*. Libraries Unlimited.
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2003). *Library for children and young adults section: Guidelines for children's libraries services*. <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-en.pdf?fbclid=IwAR3FiSEgxytdsk8VL-8CW8JmAmD9d7E3t6PSvzvt6qcoUjdUG7KiFSYjt44>.
- U.S. Department of Education. (2013). *Beyond books: Library services for children*. <https://www2.ed.gov/pubs/parents/Library/Services.html>.